

Posudek oponenta bakalářské práce

Yulia Yakubenkova:

Образ «маленького человека» в творчестве Н.В. Гоголя и А.П.
Платонова

(Образ «malého člověka» v díle N. V. Gogola a A. P. Platonova)

(«Little Man» Characters in the Work of Nikolai Gogol and Andrei
Platonov)

Bakalářská práce Yulie Yakubenkové si klade za cíl prozkoumat fenomén „malého člověka“, v užším pohledu se chce zaměřit na tento jev jednak v teoretické rovině, jednak na konkrétním literárním materiálu, tj. ve vybraných dílech N. V. Gogola a A. P. Platonova. V rámci druhého okruhu zabíhá i do dalších, často více či méně přidružených otázek. Sama autorka cíl své práce stanovuje následovně: „Данная работа – попытка суммировать и систематизировать ключевые пункты различных интерпретаций, создавая из них логически стройную конструкцию“ (s. 7) a dále jako: „построение собственной концепции на базе выборки литературоведческого материала“ (s. 8). Správně konstatuje, že ačkoli zmíněný typ je určující pro 19. století, jeho výskyt překračuje jednak hranice časové, jednak meze národní (ruskojazyčné) literatury, přičemž, v obou případech, prochází změnami co do své struktury i významu.

Y. Yakubenkova práci rozdělila do tří kapitol; první věnující se typu „malého člověka“, je vedena pokusem o stanovení jeho konstitutivních rysů (invarianty a variant). Dochází k závěru, že jednotný typ lze stanovit jen s obtížemi (s. 23). Vyhraňuje se proti hlavnímu proudu sovětské kritiky, jenž jádro konceptu spatřoval v sociální sféře a tematicce: podle autorky práce sociální kritika ustupuje před důležitými otázkami existenciálními. (Odtud vyplývá má první otázka pro obhajobu: Nebylo by žádoucí koncepci tohoto typu v literární vědě opustit, anebo jinak: jakým způsobem s ní lze vůbec nakládat a dále pracovat?)

Následující dvě interpretační kapitoly jsou zacíleny na rozbor konkrétního materiálu a „aplikací“ předešlé koncepce. Autorka též objasňuje, jaká díla zůstávají mimo záběr její analýzy: Gogolovy hry,

Mrtvé duše, u A. Platonova není výběr detailněji uveden. Y. Yakubenkova dochází k závěru, že zatímco Gogol představuje „podtyp“ malého člověka, charakteristický Platonovův hrdina se s tímto typem shoduje jen částečně (s velkými omezeními), či vůbec.

Y. Yakubenkova přistupuje ke zvolené problematice s citlivostí a zájmem. Ke kladům práce patří i to, že se samostatně seznámila se základní literaturou k tématu. Přesto je zřejmé, jakým základním úskalím čelila: bezbřehosti materiálu a ne zcela jasné ose výkladu. Výhrady jsou nabíledni, shrnují je do několika okruhů:

1. Obě interpretační kapitoly, zvláště ta věnovaná Gogolovi, se blíží spíše antologii ruské literární kritiky, přičemž není jasné, podle jakého klíče byly kritické ohlasy vybírány (zastoupeny jsou počátky ruské literární kritiky z řad revolučních demokratů, ruský formalismus, V. Nabokov, V. Jerofejev, sovětská kritika – ta s autorčiným poněkud dehonestujícím přístupem, ačkoli ten by do práce, věnující se konceptualizaci pojmu, neměl pronikat). U čistě odborných titulů postrádám údaj o době vzniku. (Tento typ práce by měl dávat i obraz o dějinách zkoumání příslušného tématu.)

2. Samotný korpus zástupců zkoumaného předmětu působí zcela náhodně a výběrově – nikde není dostatečně vysvětleno, proč výběr padl právě na tato jména (zejména v případě Platonova, u něhož současně konstatováno, že daný typ ani plně nepředstavuje).

3. Množství odboček a přidružených problematik a otázek (dílčí umělecké postupy, charakteristika postav, syžetový vývoj, z tematických okruhů: moment vzdoru, odcizení, samoty, prvky absurdity ad.), které s ústředním problémem souvisí jen volně. Dochází k jistému rozmlžení výkladu, práce ztrácí jasný a jednotný „tah“, místy působí nekoncentrovaně, těkavě.

4. Způsob citování: prameny jsou uváděny pouze v jejich elektronických podobách, ne v tištěných verzích.

5. Nedůslednost v tom, jakým způsobem se pracuje s ústředním konceptem „malého člověka“. Konstatuje-li se v závěru, že pojem je nejasný a příliš široký, takže „se nehodí ke konkrétním analýzám“ (s. 57), není zcela jasné, jak mohl být ke konkrétním rozborům využit. Navíc: co pak může zakládat závěr, že někdo (A. Platonov) k tomuto typu nepatří? Bylo by záhodno jasněji oddělit vývoj pojetí pojmu v literárních dějinách a vlastní autorčinu koncepci (jejíž definice ale také nezaznívá zcela zřetelně, místy, jak se domnívám, se kloní k návrhům koncept opustit zcela).

Po jazykové a stylistické stránce je práce Yulie Yakubenkové obstojná. Přes všechny zmíněné nedostatky předložená bakalářská práce splňuje nároky kladené na tento typ práce, doporučuji ji k obhajobě a hodnotím stupněm velmi dobře.

